

76 - ואתה תצוה | את־בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כִּתִּית

כ ואת תפקד ית בני ישראל ויסבון לך משחא ויתא דפניא בתישא לאנהרא לאדקשא

רש"י

לקט בהיר

(כ) ואתה תצוה. זך. בלי שמרים, כמו ששנינו במנחות (פ"ג) מגרגרו בראש הזית וכו' (תי"ב כ"ד ב"ב) בתית. הזיתים היה כותש במכתשת, ואינו עושה בריחים כדי שלא יהיו* בו שמרים, ואחר שהולא עפס ראשונה מכניסין לריחים ועוהן, והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר כחית למאור... שינוי טעמות י"א י"ב י"ג

(מ) דאין לפרש זך בלי מערובת שמן ממין אחר רק שמן זית, שזה פשוט הוא מאומרו שמן זית, ודאי שפירושו בלי פסולת דהיינו בלי שמרים, ועדיין אינו מספיק שאין לדבר זה שיעור, ולעשותו זך צהיר ולגול כמים חי אפשר, אלא ודאי לא עליך המלאכה לגמור, אלא המורה הקפידה שחששו באופן שיהיה זך, וגם אמר הכתוב "כחית", שנאופן זה שיהיה כחית ולא טחון יהיה השמן זך א"כ מה זה שאמר מקודם "זך", אלא ודאי שב' דברים זיה הכתוב שהזית בעצמו פ"י יטול גרגרים אחרים אחרת מכלן מראש האילן מקום שהשמש שלט בו היטב, וזיתים אלו יהיו שמנס זך, וגם בריחים הללו יהיו מעשיו מיוחדים לזכות, שלא יטחנו אלא כחשו, וגם אחר הכתיבה לא יטול אלא טפה ראשונה (ג"א): (מא) ותיבנ למאור אך למותר, שהלא כתיב להעלות נר תמיד, אלא למטוטי בל, דוקא למאור חיוב כחית ופסול בעתון, אבל למנחות כשר אף שמן השני והשלישי, ומיעוט זה לא בא לפסול שמן הראשון למנחות, הגם שיש סברה שכל לפסולו לפי ששמן הראשון אין בו טעם מתיקות כמו בשני, ת"ל להלן (כ"ט מ') ועשרון קולת ללול בשמן כחית, למדתו ששאר

אור החיים

מעמך. ולא יראה בעיניך כי מלכ זך קלה הוא כיון שאינה אלא מפי משה לא כן הוא שאין זה אלא משום דרך כבוד לאל עליון אבל המלכה הרי לנו רואים כי ה' אמר אליו שינור. ואולי כי לזה אמר ויקחו אליך פירוש למע שאתה בדעתך תלזה. עוד יראה לזכר שזוה ה' כל מעשה המשכן ועינינו לנוכח שיראה שמלכ לו שיעשה הוא כל הנדבר אליו ויביא כל הנדבב של המשכן לזכר התלכדותו בעבודת ה' גם יעשה מלאכת המשכן ועבודתו, לזה אמר אליו ואתה תלזה פירוש מה שיש לך מהיתרון על כל ישראל אינו אלא מה שתלזה אותם לזכר, ולזה אמר תיבנ ואתה תוספת הוא"ו לזכר שיש עושים לזה משה, ידוייק גם כן אומרו תלזה ולא אמר לזכר עוד ירמוז לזכר כי הגיע זמן תח הכהונה לחברן ברר ה' למשה המלכות והמליכו על ישראל, והוא אומרו תלזה אה בני ישראל, על דרך אומרו (ש"א

אור בהיר

(א) שדדך זה כשיעשו מעמך הוא דרך כבוד, מה שאין כן שהוא ב"ה ילזה נראה שלאור הוא לך הם ושלום. (ב) ומיושב גם כן תוספת וא"ו, שחן מהמלכה שרף להדליק לך גם כן שאתה תלזה. (ג) שתיבת תלזה בעצמו פירושו אהה נ, ומאחר שכפל פירושו אהה בעצמך נ. (ד) שאינו מובן לכאורה, כי לא אליו אל משה לקחו. (ה) ופירושו הם יהיו העושים ואתה תהיה המלכה. (ו) שתיבת נז יאמר על פרטות ענין א', ותיבת תלזה יאמר על תמידות הני. (ז) ופירוש הכתוב, אהרן יהיה כהן ואתה תהיה

ר"ג) וילכו ה' לנגיד וגו' הכתוב (לעיל ו' י"ג) וי שם ששאל מושלים ב ישראל ואהרן כהן. ואור הכתוב (לעיל י"ט ו') ול וגוי קדוש, ממלכת חו וכו', וגוי קדוש אלו ה תלזה על דרך אומרם חלמיד חכם יש לו ילד ז"ל (סוכה ל"ט). היו ק זה המדבר בבחינת ג אומרו ואתה תלזה על ז מלאכיו ילזה לך שבו י הנכבדים", וכבר ידנ בתלמדות עסק החורה במלכות שמן כי הוא העולם. ועיין ויקחו אליך. טעם או מה שאמרו. לשונם מחוץ לפרכה ו עולם שהשכינה שורה. זה נר המערבי וכו' (שמו"ר כ"ב) לילני הד לומר אפשר שהשכינה וכו' עד כאן. הרי כי מישראל שחשבה שכי ששרתה שכינה ציוס ל סימן לתמידות שתקבו אבל בנס נר המערבי שהשכינה שורה בשר אליך פירוש אליך נוו נביאחך שיכירו וילדיק בתוכם כשיראו גם שיע

מלך. (ח) כי תיבת בני לוקחים. (י) פירוש אחר ממך, שהלא ויקחו אליך לחוק

אור החיים

לזה נתכוין באומרו ואתה תצוה^(א) לומר שלא יחוש
 שלא יאמנו דבריו להיות הדבר המורה שידור אל
 עליון בתחתיים וכמו שכן היה ואם האמר ומנין
 ינדיקו ויקחו אליך פירוש בדבר זה יש לך חיזוק
 והלדקה הדברים כזכר. ובדרך רמז יתבאר הכתוב
 על דרך מאמר הוצא בספר זוהר חדש (בראשית
 ח') כי ד' גלויות של ישראל כל אחד מהם נגאלו ממנו
 בזכות אחד, גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם
 אבינו עליו השלום, ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות
 יעקב, הד' תלוי בזכות משה ולזה נתארך הגלות כי
 כל עוד שאין עוסקים בחורה ובמלכות אין משה חפץ
 לגאול עם בטלנים מן החורה. וזה הוא שרמז
 הכתוב כאן באומרו ואתה תצוה את בני ישראל על
 דרך (תהלים ז"א) כי מלאכיו יצוהו^(ב), או על דרך
 אומרו ז"ל אין זו אלא מלכות כי הוא ימלוך עלינו
 לעתיד וחנאני הוא הדבר שיעסקו ישראל בחורה.
 וזה הוא אומרו ויקחו אליך שמן זית זך ירמוז אל
 החורה שנמשלה לשמן מה השמן מאיר לעולם כך
 החורה והם דברי הזוהר שכחצנו בסמוך, ודקדק
 לומר זך שזריכים לעסוק בחורה לשמה בלי שמרים
 שהם לקנאת חו"ש או להתגדל וכדומה אלה הם
 שמריה, ואמר עוד כחית פירוש שזריכין לעסוק
 בחורה ולכחה גופם וכחם על דרך אומרו (במדבר
 י"ט י"ד) זאת החורה אדם כי ימות (ברכות ס"ג):
 וכבר כתבתי ענין זה בחפני (חפץ ה' דף כ"ח)
 בענין המימינים זה יעויין שם. ואומרו למאור
 תחפרש גם כן כפי דרכינו כי בזמן הגלות נחשך
 מאור הלבנה שנקראת המאור הקטן ונפרד אלוק
 ממנה ושפחה חירש גבירחה, ולזה יצו כי יכוין
 בשמן זית להאיר למאור וליחדו במכוון^(ג). גם יכוין
 אל המאור הגדול^(ד), כי כבר ידעת מאמרם ז"ל
 (מגילה כ"ט). בפסוק (דברים ל' ג') ושז ה' ממה
 שלא אמר והשיב, גם מאמרם ז"ל (תענית ה').

ויצוהו ה' לנגיד וגו'. והגם שבארך מזרים אמר
 הכתוב (לעיל ו' י"ג) ויוצאם אל בני ישראל ופירשנו
 שם שעשאם מושלים בעם כאן יחד משה למלכות
 ישראל ואתה כהן. ואולי כי לזה נתכוין מה שאמר
 הכתוב (לעיל י"ט ו') ואתם תהיו לי ממלכת כהנים
 וגוי קדוש. ממלכת חוזר אל משה, כהנים אהרן
 ובניו, וגוי קדוש אלו הלוים. ואולי שירמז באומרו
 תצוה על דרך אומרו ז"ל (זכר ח"א פ"ג) כי כל
 תלמיד חכם יש לו נילוף מנשמת משה, ולזה רצוהינו
 ז"ל (סוכה ל"ט). היו קוראים זה לזה משה כי הוא
 זה המדבר בצחינת נפש הלומדת תורה, והוא
 אומרו ואתה תצוה על דרך אומרו (תהלים ז"א) כי
 מלאכיו יצוה לך שהוא לשון נווחת לוי לאיש ישראל
 הנכבדים^(א), וכבר ידעת כי אין חשיבות אלא
 באמצעות עסק החורה. ובאר ה' לרמז רמז זה
 במלכות שמן כי הוא צחינת החורה שהוא אור
 העולם. ועיין בפסוק שאמר זה:
 ויקחו אליך. ועם אומרו אליך^(ב) יתבאר על דרך
 מה שאמר במסכת שבת דף כ"ז וזה
 לשונם מחון לפרוכה העדות עדות היא לכל באי
 עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר רב
 זה נר המערבי וכו' עד כאן. והנה אמרו ז"ל
 (שמו"ר נ"ב) לילני הדור היו מחלוזלים על משה
 לומר אפשר שהשכינה שורה על מעשה של משה
 וכו' עד כאן. הרי כי לא היו מזדיקים אפילו
 מישראל שחשבה שכינה במשכן וכפי זה הגם
 ששרחה שכינה ביום א' בניסן עם כל זה אין זה
 סימן לתמידות שהקבע השכינה מקומה במשכן
 אבל בנס נר המערבי הוא עדות לכל באי עולם
 שהשכינה שורה בישראל, והוא מאמר ה' ויקחו
 אליך פירוש אליך נוגע הדבר כי בזה תתחזק
 נביאתך שיכירו וינדיקו נביאתך שהשכינה שורה
 בחוכם כשיראו גם שיעשה בשמן המנורה. ואולי כי

אור בהיר

מלך. ח) כי חיצת בני ישראל מדריגה גדולה יגיד. ט) וכי למשה היה, הלא לכבוד הקדוש ברוך הוא ולמקדשו היו
 לוקחים. י) פירוש אחר כל מעשה המשכן שסידר בפרשת הרומה אמר ואתה תצוה את כל אשר אמרתי לך באין מיושם שיתלוזזו
 ממך. שהלא ויקחו אליך לחוק נביאתך. יא) וכדרך שפירשנו למעלה לשון לוי וזוהא. יב) פירוש להעמידו על מטונו. יג)
 זה השכינה הקדושה, כי עמו אנכי בצרה כניבול.

לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: כֹּא בְּאֵהָל מוֹעֵד מְחוּיָן לְפָרְכַת אֲשֶׁר עַל־הַעֲדָת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֵן וּבְנֵיו מַעֲרַב עַד־בֶּקֶר

בּוֹצִינְיָא תְדִירָא: כֹּא בְּמִשְׁכַּן וּמִנָּא מִבְּרָא לְפָרְכַתָּא דְעַל סְהוּדוּתָא יִסְדֵר יְתָה אֶהְרֵן וּבְנוֹהוּ מִרְמִשָּׂא

עַד צִפְרָא קָדָם יי
פְּדִירִיהוֹן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
קָרַב קְוֹתָךְ יְתָ אֶהְרֵן
בְּנוֹהוּ עִמָּה מִנּוּ בְּנֵי

לקט בדיר

רש"י

ולא כתיב למנוחה: להעלות נר תמיד. מדליק...
עד שחכה שלהבת עולה מאליה (ה"ב ג' - שנה כ"ה א):
תמיד. כל לילה ולילה קרוי תמיד, כמו שחכה
אומר (נדה כ"ה ה) עולת תמיד ואינה אלא מיום ליום,
וכן במנחת חציתין נאמר (ויק"ו י"ג) תמיד, ואינה אלא
מחליטה בבקר ומחליטה בערב, אבל תמיד האמור
בלחם הפנים (כ"ה ב) משבת לשבת הוא: (כ"ה) מערב
עד בקר. הן לכ מדחה שחכה דולקת מערב ועד
בקר, ושיערו חכמים (מנחה פ"ב) חלי לוג ללילי*
עבת הארוכין, וכן לכל הלילות, ואם יוחר"י אין

שינוי נוסחאות תקופת

הוא אלא שאינו נרין (רא"ם): (מב) מדכתיב להעלות ולא
להדליק או להאיר שמע מינה שהמדליק נרין להשבות את
אש המדליק אלא הפחילות עד שנאחו האור בפחילה יפה
וכבר מושך את השמן והשלהבת עולה ועומד בגבהו ככל
הנור, ובגמ' מסיים ולא שחכה עולה ע"י דבר אחר, ופי'
רש"י ולא שחכה נריכה חיקון והטייה עכ"ל: (מג) ר"ל
אין חיצת תמיד קשורה לחיצת נר, ולא חטעה לומר שהכתוב
קורא למנורה נר תמיד, שהלא אינו נר תמיד שאינו דולק
תמיד רק בלילה, אלא להעלות נר מקושרים ביחד, וחיבת
תמיד שייך על להעלות, וכאילו אמר להעלות תמיד את הנר,
כלומר בניי יקחו אליך שמן כדי שיהיה לך להעלות תמיד

את נרות המנורה, ופירושו תמיד בכל לילה ולילה (והטעמים מעידים על זה כידוע שמכאן מקשר את החיצה לשלחתי
וטפחה מפסיק את החיצה מלחצתי, וכן צפ' אמור אלא המנורה כתיב שם ג' פעמים חיצת תמיד וכלל פעם הוא באופן זה),
ומביא ראיה מקרבן התמיד, שהגם שנאמר עולת תמיד בהכרח שאין פירושו שיהיה תמיד ויעלה תמיד וישקף תמיד, אלא
שיקרינו תמיד ב' פעמים בכל יום, וכן חציתי בהן גדול, משא"כ לחם הפנים יכולים אנו לומר שפירושו שהוא מונח תמיד
על השלחן בלי הפסק, ואין תמיד האמור שם שייך על נחתן על השלחן, אלא מקושר הוא לחיצת, לפיני, כלומר מונח לפני
תמיד (וגם הטעם מוכיח כן), וכל זה דוקא בפסוק שצפ' תרומה (כ"ה ל') אבל צפ' אמור (כ"ד ח') דכתיב יערכנו לפני ה'
תמיד, הוא ממש כמו במנורה שפירושו יערכנו תמיד וקאי אהערכתו שהוא תמיד בכל שנה (גם הטעם מוכיח כן),
והרמב"ן ז"ל בא בטענה שמדרש רבותינו אינו כן, אלא אמרו בספרי ובת"כ תמיד תמיד ממש והוא נר המעריני שאם בא
בשחרית ומלאו כנה מדליקו ע"כ, וכבר ענה עליו הר"ם ז"ל וממנו אין לגרוע עליו אין להוסיף כי כל דבריו אמת ודק,
עיי' שם באריכות, וחוכן דבריו, שברור ופשוט הוא שלא רק שאין דברים אלו פשוטו של מקרא, אלא אפילו ע"פ דרוש איט
ילפוחא גמירי אלא אסתכתא בעלמא (וגם רש"י בעלמו מביא דרוש זה צפ' אמור, וינא להם לרו"ל הדרוש ימורא דחיבת
תמיד, כי בשלמא תמיד האמור בשלחן בא לומר שיהיה ממש תמיד שאפילו רגע לא יעמוד השלחן בלי לחם, לזה אמרו
שהכתוב רומז שגם במנורה יש תמיד בלי הפסק - ג"א), שהלא נחמו בו שמן כמדת חכמותיה ועד ימי שמעון הצדיק היה
דולק מעת לעת ע"פ נס, ואם הוא ילפוחא גמירא היאך עשו זאת למטחן על הנס הלא חיוב יש להיות דולק תמיד, ועוד
ראיות ברורות מן הכתוב ומהגמ' דשלהי חגיגה, וגם הרמב"ם והסמ"ג כתבו בהדיא מנחם עשה להדליק הנרות, בכל יום"
שנאמר להעלות נר "תמיד" עיי"ש: (מד) כי פשוט הוא שאין פירושו שיהא הכהן עומד עליו כל הלילה ויעסוק בעריכתו,
אלא ודאי כאילו אמר יערוך אותו שיהיה מערב עד בוקר (רא"ם): (מה) וסובר רבינו שהפחילות היו שוים בכל פעם,
(ובמנחות הביא רש"י גם סגרא האחרת), והסגרא כן נחננה, שאם הם דקים השלהבת שלהם קטנה ואין זה פאר והדר, וכן
אם הם עבים מעלים עשן ואין דליקתן יפה, ולזה היו נריכים חו"ל לשער השיעור בשמן ולא בפחילים (ג"א): (מו) פי'

אור החיים

בפסוק ולא אבוא בעיר והבן. ואומרו להעלות וגו' עוד לומר למאור להעלות נר תמיד כי המאור
עולה תמיד ותמיד זה אין לו שיעור ולא תשוב
לראכה עוד והיה לה' לאור עולם, ואולי שכיון
ס"ג) נשבע ה' וגו' אם אחן את דגך והיית רק

ר
כך כלום: (ח) ואתה הו
מלכת

סחירה, דמה שאמרו יהא 17
לחן (ב"ב): (א) ולא ע

למ
כא. מאת בני ישראל
שאמרו ב

קרבנות הצבור שנחננו;
שומסרום לצבור עד כא
הכתוב מאה בני ישראל
לצבור ולא לו יהיה שוי
לצבור ותכיה הצלחו
כח) א. ואתה הקן
ואת

הקרבה"י, גם אמר ו
דרך אומרים ז"ל (שמו'
היחה למנה אלא לנד;
כמה פעמים חרה ה' ב
באומרו (לעיל ד' י"ד) ה
שהיה לוי ועכשיו נעשה
בשעת מעשה ואחכ פיו
אלא גם אחכ מלד
במקומך") ותעשה הדבן
לך במקום קרבן לכפרה
ה', ואומרו אליך לכפרתן
לו גדולתו אין לך קר

י"ד) הלא כבר אמר בני ישראל
העבודה. (ז) זה יהיה פי
כאילו אמר הקרב עמך לעמ

זֹאת יֶזְךָ בְּתִית לְמִאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: כ"א בְּאֶהֱל
 מוֹעֵד מְחֻיץ לְפָרֶכֶת אֲשֶׁר עַל־הַעֲדֹת יַעֲרֹךְ
 אֹתוֹ אֶהְרֵן וּבְנֵיו מֵעֶרֶב עַד־בֶּקֶר לִפְנֵי יְהוָה
 חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ס

ת"א יך בתיך למאור. מנחות טו: להעלות נר. שנת כל. (כא) באהל מועד. מנחות פו: יערך אותה. מנחות
 נח: מערב עד בוקר. פסחים נט. יומא טו. זבחים יא: מנחות פט.

רש"י

בתיך. היתים כותש כמכתשת ואינו עומקן נריחים כדי שלא יהא בו שמרים ואחר שהוליא טפה
 ראשונה מכניסין לרחים ועומקן. והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות שנאמר כחית למאור
 ולא כחית למנחות: להעלות נר תמיד. מדליק עד ששהא שלהבת עולה מאליה (שבת כ"א):
 תמיד. כל לילה ולילה קרוי תמיד כמו שאתה אומר (במדבר כ"ח ו') עולת תמיד ואינה אלא
 מיום ליום. וכן במנחת חבימין נאמר (ויקרא ו') תמיד ואינה אלא מחציתה בבקר ומחציתה בערב.
 אבל תמיד האמור בלחם הפנים משבת לשבת הוא: (כא) מערב עד בקר. תן לה מדה ששהא
 דולקת מערב ועד בקר. ושיערו חכמים חצי לוג ללילי טבת הארוכין וכן לכל הלילות ואם יוותר

העמק דבר

למשה, משה מלך עשיחין ואין דרך מלך לעשות
 בעצמו זו לאחרים לעשות בשבילך, חיה מדרש
 פליאה והלא כל החורה בא זאוי משה לישראל
 בשם ה' ולמה זה נעוורו לדרוש כן בזה הפרשה,
 ומה שייך מלות המעשה למשה יותר מלכל ישראל.
 אבל יקוד הדבר למדנו ע"י ביאור עוד מאמר
 ברבנא פ' זו ואתה הקרב אליך, הה"ד לולי חורתך
 שעשעי אז אבדתי בעיני, בשעה שאמר הקב"ה
 למשה ואתה הקרב אליך הרע לו כו' אל תורה
 נתתי לך שאלולי היא לא בראתי עולמי כו', והנה
 לא נודע עיקר המרעומת מנ"ל לחז"ל שהרע
 למשה, ומו אם הרע למשה אין זה פיוס כ"כ,
 שהרי אינו דומה כהונה שהיא לאהרן ולורעו ואין
 לזולתו חלק בה, משא"כ המורה ניתנה לכל ישראל
 כמו למשה ולורעו, אלא משה בעצמו היה שליח
 חכה שמינתן על ידו, ואין זה שייכות לורעו כלל.

76

אלא הענין בכל זה דיש לדעת דאור המורה שהוא
 חליות המשכן ועיקר המשרה שכינה בישראל, בא
 בשפע ע"י אמצעות שני כלי קודש, היינו הארון
 והמנורה, ונשמתו פעולותיהם, הארון בא ליעוד
 הדברות שבכתב וגם לזווי נקבלה בע"פ וכמש"כ

לְאַהֲרָא לְאַדָּךְ
 יְסֻדֵי יְתִיבָה אֶה

דמשה מפי ה' מ
 נצרך לו לסכרה,
 שגדולתם בחורה
 היה נעלה בכח הו
 נקבלה, ע"י ההכ
 דל"ח לא ניתנה
 נהג בה טובת עי
 לפלפולא בעלמא,
 לרמות מילתא לם
 דבר ה' לאהרן כפ
 ועיקר ההוראה ב
 בפלפול אלא ע"י
 ובה הכח היה א
 פעם אחת על
 וע"ע מש"כ בס
 דברים י' ו' שהיו
 בישראל זה בכחו
 מיוחד לכח החידו
 כח המנורה שיחי
 ראוי שמה יעב
 שישראל עשו כרי
 פ' אמור הנ"ל
 בשבילך, אלא מ'
 בעצמך מפי שא
 לישראל מדה זו
 יבואר ריש ק' ז
 ישראל, זהו כלל
 הוספנו בזה לפי
 ישר לבאור מא
 סמיכות הפרשיו
 שכל זה בא פיוס
 ואתה הקרב אלי
 שהכינו הקב"ה

(א) וזהו ענין מא
 מוכרחי

חומת המצאך בבר
 אגן 37

6

כ

מסורת המדרש

ולעתיד לבא ואהביו לעיל בראשית ו' ושינן שנספה עליהם הקב"ה מכילהא דרשב"י ורצא פ"ט, תנחומא שופטים ס', שוח"ט מו' א', וקר שמות ג', ע"ו מכלתא יתרו כחדש פ"ג, שהש"ר פ"ח (ה') ב' (מי זאת א'), ואמר רב אבדימי שבת פ"ח, ע"ו ב"ג, ילק"ש יתרו פ"ג, ישעיה תנ"כ, אם מקבלים אתם זהר נשא קכ"ה... ואמר נעשה ונשמע הובא במילואים.

האלה, ולא בעבור הדברים האלה, ולא בגלל הדברים, אלא על-פי הדברים, וזו היא תורה שבעל-פה, שהיא קשה ללמד ויש בה צער גדול שהיא משולה לחשך, שנאמר, (ישעיה ט, א) 'העם ההלכים בחשך ראו אור גדול', אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול, שהקדוש-ברוך-הוא מאיר עיניהם באסור והתר, בטמא ובטהור. ולעתיד לבא, (שופטים ה, לא) 'ואהביו בצאת השמש בגברתו'.

← ולא קבלו ישראל את התורה עד שבפנה עליהם הקדוש-ברוך-הוא את ההר כגיגית, שנאמר, (שמות יט, יז) 'ויתיצבו בתחתית ההר'. ואמר רב דימי בר חמא, אמר להם הקדוש-ברוך-הוא לישראל, אם מקבלים אתם את התורה, מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם. ואם תאמר, על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר, והלא משעה שאמר להם מקבלין אתם את התורה, ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע, מפני

"כי בעבור הדברים האלה", ולא "כי בגלל הדברים" האלה, שאו ישתמעו הדברים של התורה שככתב האמור בכתוב למעלה הוא מדבר, אלא: "כי על פי הדברים האלה", וזו היא תורה שבעל פה, וכת עליה הקב"ה ברית עם ישראל, מפני שהיא קשה ללמד ויש בה צער גדול בלימודה, שהיא משולה לחשך בתחילת לימודה, כמו שנאמר בדברי הנביא בדבר ה': "העם ההלכים בחשך ראו אור גדול", אלו בעלי התלמוד, שבתחילת יגיעם בו הם כהולכים בחושך, ולבסוף הם שראו אור גדול, שהקדוש ברוך הוא מאיר להם את עיניהם באסור והתר, בטמא ובטהור, בחיוב ופסור, ולעתיד לבא יאירו פניהם בגלגל חמה, שנאמר על העת ההיא (עיי"ש בתרנוס) מה יעשה ה': "ואהביו בצאת השמש בגברתו", כך יאירו פניהם, מלבד השכר הטוב הצפון להם.

ולא קבלו ישראל את התורה שבעל פה עד שבפנה עליהם הקדוש ברוך הוא את ההר סיני כגיגית מעל ראשם, כפויה, הפוכה, פיה כלפי מטה, ומוטה לנחות עליהם ולכסות מלמעלה ומכל צד (חייא מהרש"א בשבת שם), שנאמר במעמד הר סיני: "ויתיצבו בתחתית ההר", "תחת ההר ממש" (רש"י שם), ואמר רב דימי בר חמא: הרי כתוב זה "מלמד, שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית", שכן אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אם מקבלים אתם את התורה, מוטב, ואם לאו, "הדיני כובש עליכם את ההר הזה והורג אתכם" והרי שם תהא קבורתכם, שכל קיום העולם מאז היה תלוי בכך אם יקיימו ישראל את תנאי בריתו ויקבלו את התורה ואם לאו יחזור לתוהו ובוהו, ואם תאמר: על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר, אין אתה יכול לומר כן, והלא משעה שאמר להם הקב"ה לישראל: "מקבלין אתם את התורה?" ענו כלם ואמרו: "נעשה ונשמע", עוד בטרם כפה עליהם את ההר, שאמרו כן כיום שלפני מתן תורה, ואילו "ויתיצבו בתחתית ההר" נאמר למחר, בעת מתן תורה, מפני שאין בה כתורה שככתב

שאין בה יגיעה כה דקדוקי מצו לפי שאין לומד נפשו ובכל מא ובכל-נפשך ובכך ראה מה פתיב על-לכבדך. ואי זו תלמוד שצרי פרוש מתן שכן תשמעו וגו' ונ שבכתב] שאין בכל-לכבדכם וב עשר ותענוג, אי

יגיעה וצער והיא פה, וקבלו אותה ו פה ברצון ובלב שי דברים שלמדים מק חכמה, לפי שאין נפשו ובכל מאדו מאדך", וכלומר, אתה אוהב את ה' ללמד שאין "אהב הדברים האלה הלב, זה תלמוד, מה שהכתוב אומר שבעל פה שנון ו שבקריאת "שמע שבקריאה שמע שנ אתכם היום ... ונתנו ושבעת", זה מתן המצוות, שאין ע בה: "אשר אנכי מצ כתב בה: "ובכל מאודך", שצריך לא שכל מי שאוהב

מדרש תנחומא המגואר
מגדורו בגרון ראו לאג

שָׂאִין בָּהּ יִגִיעָה וְצַעַר וְהִיא מַעֲט, אֲלֵא אָמַר לְהֵן עַל הַתּוֹרָה שְׁבַע־לִפְּהָ, שִׁישׁ בְּהַ דְקִדְוִקֵי מִצּוֹת קְלוֹת וְחִמּוּרוֹת, וְהִיא עֲזָה בְּמִוֹת וְקָשָׁה בְּשִׂאֹל קִנְאָתָהּ, לְפִי שְׂאִין לֹמֵד אוֹתָהּ אֲלֵא מִי שְׂאוּהֵב הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל לְבוֹ וּבְכָל נַפְשׁוֹ וּבְכָל מְאֹדוֹ, שְׁנֵאָמַר, (דברים ו, ה) 'וְאֶהְבֶּתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לְבָבְךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ'. וּמִנֵּין אֵתָהּ לְמַד שְׂאִין אֶהְבָּהּ זֹו אֲלֵא לְשׁוֹן תְּלִמּוּד, רָאָה מַה כְּתִיב אַחֲרָיו, (שם, ז) 'וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִכִי מִצְוֶךָ הַיּוֹם עַל-לְבָבְךָ'. וְאִי-זֶה, זֶה תְּלִמּוּד שֶׁהוּא עַל הַלֵּב. הָנִי אוֹמֵר, 'וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְיִךָ', זֹו תְּלִמּוּד שְׂצִרְיָךָ שְׁנוֹן לְלַמְדָךָ, שֶׁפְּרָשָׁה רֵאשׁוּנָה שְׁבַקְרִיאַת שְׁמַע אֵין בָּהּ פְּרוּשׁ מִתֵּן שְׂכָרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּפְרָשָׁה שְׁנִיָּה, 'וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ וְגו' וְנִתְתִי מִטֵּר-אֲרָצְכֶם', זֶה מִתֵּן שְׂכָר עוֹסְקֵי מִצּוֹת [ס"א תוֹרָה שְׁבַכְתָּב] שְׂאִין עוֹסְקִין בְּתִלְמוּד. וּבְפְרָשָׁה שְׁנִיָּה כְּתִיב בָּהּ, (שם, יג) 'בְּכָל-לְבַבְכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם', וְלֹא כְּתִב בְּכָל-מְאֹדְכֶם, לְלַמְדָךָ, שְׂכָל מִי שְׂאוּהֵב עֶשֶׂר וְתַעֲנוּג, אֵינוֹ יָכוֹל לְלַמַּד תּוֹרָה שְׁבַע־לִפְּהָ, לְפִי שִׁישׁ בָּהּ צַעַר גְּדוֹל וְנִדּוּד

יִגִיעָה וְצַעַר וְהִיא מַעֲט, אֲלֵא אָמַר לְהֵן כִּךְ וּכְפָה עֲלֵיהֶם אֵת הָהוּר רַק עַל הַתּוֹרָה שְׁבַע־לִפְּהָ, וּקְבִלוּ אוֹתָהּ רַק בְּכַפִּיָּה, עַד שְׁבִימֵי מִרְדְּכִי וְאִסְתֵּר קִיִּמוּ וּקְבִלוּ עֲלֵיהֶם תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב וּשְׁבַע־לִפְּהָ בְּרַצּוֹן וּבְלֵב שְׁלֵם, לְפִי שִׁישׁ בָּהּ כְּתוּרָה שְׁבַע־לִפְּהָ דְקִדְוִקֵי מִצּוֹת, קְלוֹת וְחִמּוּרוֹת — דְּבָרִים שְׁלֵמִים מִקַּל וְחֹמֵר: וְהִיא עֲזָה בְּמִוֹת וְקָשָׁה בְּשִׂאֹל קִנְאָתָהּ, קִנְאֵת סוֹפְרִיָּה שְׁתַּרְבְּהָ חִכְמָה, לְפִי שְׂאִין לֹמֵד אוֹתָהּ אֲלֵא מִי שְׂאוּהֵב אֵת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל לְבוֹ וּבְכָל נַפְשׁוֹ וּבְכָל מְאֹדוֹ, וְכִמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וְאֶהְבֶּתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ", וְכִלּוּמֵר, שְׁלֵא תִשְׁאִיר בְּלִבְכֶן אֶהְבָּה לְשׁוּם דְּבַר אֵלֵא לֵא' אֱלֹהֶיךָ בְּלִבְךָ, וְאִפִּילוּ חֲנֹטֵל נַפְשְׁךָ אֵתָהּ אוֹהֵב אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְאִפִּילוּ יִטַּל לְךָ כֹּל מַה שִׁישׁ לְךָ אֵתָהּ אוֹהֵב אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִנֵּין אֵתָהּ לְמַד שְׂאִין "אֶהְבָּה" זֹו אֲלֵא לְשׁוֹן "תְּלִמּוּד", שֶׁכֵּן רָאָה מַה כְּתִיב אַחֲרָיו — מִיד: "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִכִי מִצְוֶךָ הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ", וְאִי זֶה דְּבָרִים הוּא אוֹמֵר שִׁהִיו עַל הַלֵּב, זֶה תְּלִמּוּד, תּוֹרָה שְׁבַע־לִפְּהָ, שֶׁהוּא עַל הַלֵּב בְּלִבְךָ, וְלֹא בְּכַתֵּב עַל הַסֵּפֶר, וְעוֹד הָנִי אוֹמֵר מַה שֶׁהִכְתוּב אוֹמֵר אַחֲרָיו מִיד: "וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְיִךָ, וְדַבַּרְתָּ בְּסִי", זֹו מִצּוֹת תְּלִמּוּד, שְׂצִרְיָךָ תְּלִמּוּד שְׁבַע־לִפְּהָ שְׁנוֹן רַב עַד שִׁכְנַס לֵלֵב, וְהָיוּ לְלַמְדָךָ בְּאֵים הַכְּתוּבִים הָאֵמֹרִים שֶׁפְּרָשָׁה רֵאשׁוּנָה שְׁבַקְרִיאַת "שְׁמַע", אֵין בָּהּ פְּרוּשׁ מִתֵּן שְׂכָרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּפְרָשָׁה שְׁנִיָּה שְׁבַקְרִיאַת שְׁמַע שְׁכַתוּב בָּהּ (דברים יא, יג): "וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֵל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִכִי מִצְוָה אֲתָכֶם הַיּוֹם ... וְנִתְתִי מִטֵּר אֲרָצְכֶם ... וְאִסַּפְתִּי דִגְנֶךָ וְתִירֶשֶׁת וְיִצְהַרְדִּי וְנִתְתִי עֶשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶךָ וְאִנְכֵלֶת וְשִׁבְעֶתָ", זֶה מִתֵּן שְׂכָר עוֹסְקֵי מִצּוֹת (סְפָרִים אַחֲרִיִּים: וְעוֹסְקֵי תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹת), שְׂאִין עוֹסְקִין בְּתִלְמוּד, שֶׁהֵם נוֹטְלִין שְׂכָר גַּם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּבְפְרָשָׁה שְׁנִיָּה זֹו כְּתוּב בָּהּ: "אֲשֶׁר אֲנִכִי מִצְוָה אֲתָכֶם הַיּוֹם, לֶאֱהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם", וְלֹא כְּתִב בָּהּ: "וּבְכָל מְאֹדְכֶם", כְּמוֹ שְׁכַתוּב בְּפְרָשָׁה הַרְאשׁוּנָה, הָאֵמֹרָה: "בְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ", שְׂצִרְיָךָ לֶאֱהוֹב אֵת ה' גַּם אִם יִטַּל לוֹ כֹּל מַה שִׁישׁ לוֹ, כְּאֵמֹר (בְּמִשְׁנֵה שֵׁם), לְלַמְדָךָ כִּכְךָ, שְׂכָל מִי שְׂאוּהֵב עֶשֶׂר וְתַעֲנוּג אֵינוֹ יָכוֹל לְלַמַּד תּוֹרָה שְׁבַע־לִפְּהָ, לְפִי שִׁישׁ בָּהּ צַעַר

הגבולה עלי. אמר רבי שמואל בר נחמן ארבעה מוסורות שהיה אדם צריך לאמון כללן במוסור חסיני. דבר אחר השמים כספרים כבוד אל. משל לגבור שנכנס במדינה ולא היו ידעין מה כחו אמר להן קמה אתך כאבנא והוא מתעשה אתון יודעין מה כחו כך בהשמים אנו למדין כחו של הקב"ה אמר ר"ל לפי שהוא אומר (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני כמא יכול שכבודו שלא עליונים ותחתונים והלא כבר נאמר (תהלים ח) כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך אין בהן אלא כרי אצבעו של הקב"ה משל למלך שפירס וילון על פתח פלמין עלו אמר המלך כל מי שהוא חכם יאמר מה העסקה הוואת וכל מי שהוא עשיר יעשה במותה וכל מי שהוא גבור יעב בה. כך הקב"ה מתח השמים ברוך הוזה של עין שנא' (ישעיה ח) הנוטה כדוק עינים. אלא שפירסו כמין וילון הקב"ה אמר כל מי שהוא חכם יאמר מה שלמה הוואת וכל מי שהוא גבור יעב בה. אמר רבי שינחם משה שהשמים מורידין והארץ כגדלת הבריות כקלסין להקב"ה לפיכך השמים כספרים כבוד אל. ומעשה ידיו מגיד הרקיע כשישראל חוסאין כה כתיב (זיוג כ) יגלו שמים עונו. כישהם זוכים מה כתיב (דנריס כח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב:

יום י

יום יביע אומר. כתיב במשה רבינו (מנחם נד) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. והלא כתיב (מנקה ג) ונונה כאור ההיה (דניחל ג) ונהורא עמיה שרי וכתיב (תהלים קל"ג) גם חשך לא יחשיך מסך. ומנין היה יודע כשה כתי יום וכתי לילה שהוא אומר ארבעים יום וארבעים לילה אלא בשעה שהקב"ה סלמח הורה יודע שהוא יום ובשעה שהוא כלכדו משנה יודע שהוא לילה ד"א כל זמן שהסלאבים כקלסין להקב"ה בקרובה היה יודע שהוא יום ובשעה שרואה אותם כקלסין בברוך יודע שהוא לילה. דבר אחר כשהוא רואה את המלאכים שוחקין את הסן להוריד להם לישראל יודע שהוא יום וכשהיה יורד להם יודע שהוא לילה. ד"א כשהוא רואה גלגל הסה בא וכורע היה יודע שהוא לילה. וכשרואה הכוכבים והלבנה והכוכבות באין ומשתחווין לפני הקב"ה יודע שהוא יום שנא' (נחמיה ט) וצבא השמים לך משתחיתים. דבר אחר כשהיה שומע קריאת שמע קודם לתפלה יודע שהוא יום וכשהיתה תפלה קודמת לשמע יודע שהוא לילה. ר' פנחס בשם ר' אבא אומר סלאך שהוא סמונה על התפלה סמתין עד שיתפלל כנסיה אחרונה שבישראל והוא עושה עפורה ונותנה בראשו של הקב"ה שנא' (תעני י) ברכות לראש צדיק. צדיקו של עולם. ד"א יום ליום יביע אומר אמר ועירא יומו של יהושע מתנה ליומה של דבורה ויומה של דבורה וברק מתנה כמה נסים ופלאים נעשו בה ולילה ללילה יחיה דעת. ולילו של גרעון ללילו של מנחריב כמה נסים נעשים בהן. דבר אחר יום ליום אמר ר' יוחנן בשעה שהזקנים נכנסין לעבר את השנים נוסלין סן היום וזוחנים ללילה. ונוסלין סן הלילה ונותנין ליום כצד ארבע תקופות בשנה. תקופת ניסן. ותקופת תמוז. ותקופת תשרי. ותקופת סבת. מתקופת סבת ועד ניסן הלילה פורע ליום. וסן תקופת ניסן ועד תקופת תמוז היום לוח סן הלילה אחר משלשים בשעה. וסן תקופת תמוז ועד תקופת תשרי היום פורע ללילה. וסן תקופת תשרי עד תקופת מזבת הלילה לוח סן היום. נמצאו בתקופת ניסן ותשרי אין חיבין זה לוח כלום ונוסלין זה מוזה בפיעסין ופורעין בפיעסין ואין אחר שומע ביניהן ואין מרתן כבני ארם שפורעין חוב בערים וביוני דין. אין אומר ואין דברים אבל למטה הזקנים נוסלין סן היום ונותנין ללילה. ונוסלין סן הלילה ונותנין ליום ואין אומר ואין דברים. וכשהן יוצאין סן הוועד בכל הארץ יצא קום והם אומרים אימתי ר"ה ואימתי המועדות. ובקצה תבל סליום. בכמה חדש ובכמה תקופה:

לשמש

שם אהל בהם. רבי פנחס בשם רבי אבא אמר השמש נהן בתיק. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כקלע הוזה של ספינה השמש כהלך. רבי ברכיה אמר כספינה שהיא באה מאברמוניא שיש בה שלש מאות וששים וחמשה חבלים ככנין ימות השנה. וכספינה שהיא באה מאברמוניא שיש בה שלש מאות ונ"ד חבלים כמנין ימות הלבנה. אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום חסה ולבנה מכסות עיניהם מאורה של מעלה והן מתעכבות לצאת מה עושה הקב"ה מאור לפנייהם והן מהלכין לאורו שנא' (תהלים פט) ה' באור פניך יהלכון. ר' לוי אומר בכל יום ויום עומדין בדין לפני הקב"ה למה שהן מתביישין לצאת. ואומרים שהבריות משתחווין לנו ומכביעין להקב"ה. ומה הקב"ה עושה מאיר בהן חציו והן יוצאין בעל כרחן שנא' כבקר

פירוש סהר"י כהן

נילקוס יש חילום: [מתעבב]. נילקוס יש מתנובב ככ וסי' דוחך ככ כנגלו: [מתוכ]. מספר: [נוסלין וכו']. סי' כסלין וסורשין הוא הכל כנגוס ובחתיקה, ונילקוס יש כספיט' סי' כמארב ופיני אחר סוף: [מאכנשוניא]. נילקוס יש כפנרסניא

(פניס ג) בבקר בבקר משפטו יתן לו (ישעיה ח) לכלם בשם יקרא מריב אונים בשבת לא חמסין ולא בהתין מעוון דפל אמר הלכו הוא קלוס שנאמר (תהלים ק אמר הוא שיהושע אומר לשמש (יהושע והיא כחהן יוצא כחופתו מה תתן זה חלוש מעונותיהן של בריות. דבר אחר טהור ויוצא שטא. יכול שהוא עושה אנ עושו

מקצה השמים מוצאו. שבאחד בחמו אמרו יש ניהנם לעתיד לבא ז רבי שמעון בן לקיש אמרי הרוויחו אין הרשעים שנאמר (מלכי ג) כי הנה הוזה נתון כנגלל וברוכה של מים שעל גבי כעל דרקיע ואף על פי בן אין נסתר סר ומביא דרקיע השני ודן בו את הרשעים אמר רבי יהושע צדקה עשה הקב"ה בו הראשון לא היה כל בדיה תחתיו צל ש מחתו מי שהוא עוסק בתורה סה כתיב (מיוג לד) אין חשך ואין צלמית להסתרי (מלכי ג) זכרו תורת משה עפדי. ובתי נפש שהיא חסיסה. עדות ה' נאמנה ו תפיסה אימתי היא חסיסה בשעה שהיא יוצאה מפי נאמן. רבי הנחום אחר לה עדות ה' נאמנה זה סדר זרעים שהוא סהרות שכפריים בין טומאה לטהרה. סן ולולב וטועדות. שנא' בהן (דנריס יד) ו את העינים לקדושים. משמשי ה' אמת צ פקודי ה' ישירים תני חוקיה בר חייא או לוי חן הם לראשך וענקים לגרונותיך. כ כאירת עינים. רטיה לככה (סס ג) רפא לעצמותיך. ומנין שנבלעת בכאתים וא יראת ה' טהורה. אמר רבי לוי לפי שה מורא ויראני. לפיכך נתנה לו פרשה אח סוף כל הדורות. ואיוזו זו פרשת המת ז הכהנים בני אהרן. צדקו יתרו. ר' שמע מעודה שוה. הנחמדים כוהב ומסורב. ז בא שלמה ופירש (כ"ה ג) בצלו חכדתי ו נעשה רב. ד"א כל המשטר את החורה הני רבי שמעון בן יוחאי מה נבורים הם לקלס. ראה דוד היאך מקלם את בודאו ומ אמרו השמים שטא אתה צריך כלום. וכ

[לא נעדר]. וכסוי כפריה ולא יודע סול טפס סלנו ה לט כסמך כלוסן להר ומס שחמר מאיר ככס הניו לאו וריש דכאו קרא כוא כמס ירח עמד זכולה לאור חליך לנס כמניו אכר יורב ככס: [שמעון דמלחין]. סי' חותן כס ולא מתביישין ולקין ע"י כך ולא מתביישין: [כחו סירה ואין לזך עתה לכלוכ כרי כמניכס כוא קלוב כדרכי כמניכס ולדחוק אוחכ סל לוח אוחכ כמס ז

מדרש שוחר טוב
 על גמליה
 בוצאג מנוס - נושאג גמלין

דרי כנסת
לא אלו רבין
הוא חסר לכו
הרבא סודת
המחה ושמחה
זימני והוא
ביל חייב חס
דרוה למקרי
הו הכי אלא
יוס דהיתקש
לא ייה ורק
ביום ובלילה
בנו זכור ונכח
כירה דכ"ו
ה דפורים. זה
בלילה והכרה
השניות דמנה
הו כתיב ותיב
נימוד מצינות

פריס מכוהי
כחכס ופריס
הוא הן לענין
שנועות דה
במי ההורס
ל טפי מנחלת
ה ייד. דה
ענדי ההורס
דעסו חרות
עול חורה
ענדי ה' ולא
בניו אשחר
עול חורה כי
יל כמשה כד
התפיס נעמי
ענדי אהורס
ה פורק ממנו
ה קבלנו עלנו
ה היינו ענדי
ה אשחר אינו
דברי רבוחינו
שמירת החורה
ה אחתי ענדי
ענדי אהורס.
ענדי ה' ולא
אפי ענדי ה'
ה מה שנקרא
ילק בין ענדי
המש אה האב
לעלמו למשו
הו וכו כנור
קראו כרים הוא
ה טפיס כה
ועות וחס כי
זו ככל י"ט.

ליישב זה נקדים דמתי (ואחשקן) וימנעו ה' כי
למפנס. והקי שפורסמת אס הוא חסא כתי
מרינה מאי למפנסם דקאמר. ה' מדרש הן קרבו ימין
למות היס קובל עלך ואומר ה' ז' וזרי טוקט וכן
עמרס קייס. וקי מאי איכפת ל' אס בן עמרס קייס.
הנה מרטיה פלה לר ואמר לטוף מ' יוס אזי כה וכיום
מ' בשל כה עכו העגל וחס לא ידעו כי מרטיה אומר מ' יוס
עם הלילה שלפניו כפירשי כהומס. [שמות לין]. והנה מנואר
במדרשים [לקמן בדרוש לז' אדר חקייט הכי אמן ז' ז'
כסס כחתי האר"י] שמרטיה ה' קיב שנים ננד קיב יוס
שתי כר סיני ג' פעמים מ' יוס. ולכאורה לפי הכל
עייס ה' כר כל פעם יוס ה' יוחר מהרעשים יוס.
רש לו לחיות עוד ג' שנים. אלא מה שפירו ישראל פיו
ושמו העגל היינו משום של האמינו כחורה שבעיפ
שחיסם הוהך אחר הלילה וחסנו כתי שכלילה הוהך אחר
יוס וכר שלמו מ' יוס ימספ לא כה עשו העגל. ובין
ואיכ כמתי ישרא ופוד אס יתיה יוחר מניס מ' יוס
יתקו חתיים ויחמרו כי הוא האמת שבעכ מ' יוס כי
כלילה הוהך אחר היום על בן לא שפע ה' אל חסה
והיינו וימנעו ה' כי למפנסם יהיה אחיל [פירושין סי. ע"ט]
לא אינרא לילה אלא לנירסא ואמרו חכמי הקבלה כי לילה
כסולל החורה שבעיפ כתיס בחדש [ילקוט סיב חשא]
כסבי' כר מ' יוס ומ' לילה כסבי' לומד חורה שכתב
ה' יודע שהוא יוס. וכסבי' עייסקוס בחורה שבעיפ ה'
ידע שהוא לילה. וכר כחננו אלו ה' משה ה' יוחר
ה' מחמקי' יד' החולקים על חורה שבעיפ ואמרו כלילה
הוהך אחר היום. עייס אחר היום קובל עלך ואומר ה' ז'
ז' וזרי טוקט וכן עמרס קייס כי עיקר שקיעת היום
הוא לנירסא חורה שבעיפ דלא אינרא לילה אלא לנירסא.
ואס בן עמרס קייס ינרוס ירסכרי בחורה שבעיפ והכי
לחס אזי טוקט.

דרהנה על בן כשקבלו החורה מאהבה על אונס בני
מדרש ואשחר והעיקר ה' האונס ובפיה הר
בניית על חורה שבעיפ בלא רלו אקבל ועשיו קבלוהו
עשו זכר לזה עשו ותיקו הייס ביום בלי לילה שלפניו
וכלי לילה שלאחריו. — והנה הא דתנא מ' מ' זמין
מסוגל וזכר ננד מ' יוס שתי מרטיה כר, אלו נחשוב
כסבי' מ' יוס כר ה' לרין להור אחר למורו מ' יוס
פעמים. לכן כמחדש לו דמטיח פיריס שאלה כלילה לא
ייה מעטס היל. וייס ז' ומי מ' מ' מ' זמני והיה
כמונה כסבי' ואלו ה' מ' יוס ה' לרין להור מ' יוס
פעמים ומדמונה כסבי' כתי פעמים סימ כיל. [עיי לעיל
בדרוש לז' חקייט לפיק דיה אחיא פיק וכו']

כתיב כי מרדכי היסודי משנה למלך אהשורס ונדול
ליסודים ור'י לרוב אחי קבלו ועשיו טוב לפמו
ודוכר שלום לכל ורסו. נקדים אחיל [אנילה טו].
מרדכי הרהה הלכות קמילס להכמים ואמר הן אחי
מלא קומלא קמחא דידעו והיי עשרת אלפים ככר כסף דדי.
י'ל כפשוטו דחוי' כי פיק דמנלה דהן אחר הס ונחנים
מחילת השקל ורלה הוא להח כל פדיוס. ופירשתי בנליון
ש'ס של דהקביה לקח רק התרומה מחילת השקל ועולה
מאל ככר קודס, ואמר הוא ליתן כל פדיוס לא רק
הרומה אלא כל הפדיון ועין בינוי ה' מחמשים מאל
אס התרומה עולה מאס ככר איכ כל פדיוס עולה חמשה
אלפים ככר קודס ומכס של קודס כסול מאל עולה עשרת

אלפים ככר חול פיש כנחור [עין כהנכות חיס על השיס
ס]. ואמנס טעה כוס כי האומר כל כרי תרומס
לא אחר כלום דכתי' שרייס יכריס. וכן הדין כמחה
כתי' שרייס ואס סיחת קומן לו בוחר כיש פסול ופרי
כנין הכינייס איכתי' לכו [ביומא מ"ז]. ומשרס כוס
קמילס ה' מעבורה קשה שבמקדס חו הוא שברחה מרדכי
לתלמדו וכששמע המן בן הדין שטעה כמה שאמר ליתן
כל פדיוס ועייס אחר אהי מלא קומלי דילכו והיי עשרת
אלפים ככר כסף דדי.

ואנב אשכס מחתי דמסי שקליס [פ"ח מ"ד] כל כהן שאינו
שוקל חופט אלא שדרסו מקרא זה לפנתן כל
מנחה כהן בליו חסיה לא האכל ואס הס שקליס איך
מנחה עומד וכו' לחס האכלים, ואס בנמי כנרייחא דתי
ל'י דכליל חסיה כסריא בעלמה אכל אס מעורב עם דקלי
לכור האכלין עייס. וילד לטון שדרסו לפנתן וכו' ועלס
מהכ לחלק בין כפייס להפזרות ופ"כ אין סברא שיכסל
ואיכ כמתי פלני. וכל דודאי ה' הטעם שכולה כליל
מבעס עולס קדושת כהנים אין אס סברא שילוח הקנים
שיקטו שקליסם ולכסל לכחלה איסור דרוב ולאכול עומר
וכתי להלס, אך כר כהננו מסברא כתי' שרייס יכריס
ומנחה כהן כולה כליל לאי משוס קדושתו. אלא כתיס
רמכי' כהן רמשים [פי ז'] סכסכו מרוב מנחה
ומעלהו כידו ואוכלו בעלמו ימקריב ממנו קומן ה' והסאר
אובל ולא יתכן זה עייס הוא כולה כליל, ואיכ זה שייך
כסריא בעלמה והוא מקריב מנחה עלמו ואוכלו יתי חלול
הסס ועייס לחיות כונו כליל אפי' שאינו נטון כי אין
שירי' יכריס, אכל עם שקלי לכור לא שייך זה ופסיר
ידי' מנחהס תקמילת כדיו ואיכ טעו הכהנים אלא שסס
דרסו התקרא לפנתן ולכורן שמרוב קדושתן אין מנחתן
האכל עייס לא שקלו.

בזוור ענינו: ה' בילקוט ראונו כי מרדכי בדרוש
ה' במרטיה בדרוש ומה הוא קיבל ערב רב
ושלל מן הדין גם מרדכי קבל גי' מרדכי כדכתיב ורביס
ממני הדין מחיידים עייס. ולרין להבין כמה טעה
מרטיה ואיך חזר מרדכי וטעה. י' לעין כמסחריל ובחכנו
לפול כספול החורה יתן רק למרטיה והוא ככר טוכס
עין ומסרה לישראל מה לטון טוכס עין. וכסיר השרייס
כססוק ח'פ חרבי על ידכו פירשתי שכלפול לרין הוא
מפני פחד הלילה גלוה שחמשל לילה של חשתכה חורה עייס
[ג' ח']. והנה אחר העגל התפול מרטיה שמות ל' טין] ונפלינו
אלי וסמך בלא ישרה כנינה על חויה ומייס לתפלה זו
אחר העגל ולא קודס. ז'ס לפי מייס בעשרה מאמרות
בגואמר בהדות י'ג מדות שהיורה נרסח הס עלמס י'ג
מדות של רחמים שמתקרו למרטיה אחר העגל כריפכור ה'
על פניו יקרא נמלא פלפול החורה נמסר לו אחר העגל
ומייס לזה — הנה רשי' ה' כראשית כעביל ישראל
שנקראו ראשית ובמדרש כעביל חרומה שנקרא ראשית וכי
רמכי' דכסל חד עייס והענין ביל כי ישראל הס חרומה
של העולם וחס ראשית והעולם שרייס. וכל יפן כי זמן
הסרשח חרומה אחר הנחת שלים [ריס י"ג]: עייס אחר שתי אלפים
הוהו שכוה שלים עולס דשי' אלפי' שרי' כוה עלמא
ואחר הנחת שלים שוכ לא השכה הקביה טעלו והפריס
חרומה חספ ה' עכריס היינו חאפיס כדא"י פיק דעין [ע'י].
דשני אלפים חורה שאחר החוה. החחילו כוסכסס אחר
עשו כחרן. וסוב הוסיף הקבים על חרומתו כשיעור, וכיינו
כשנתקדשו כל ישראל הוא לכל הפחות ה' מסי נעין רעה.
דברי

אָנִי הוּא הַמְדַבֵּר הַנְּנִי: ס וּמִה־נִצְאוּ עַל־
 הַהָרִים רִגְלֵי מְבַשֵּׂר מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם מְבַשֵּׂר
 טוֹב מִשְׁמִיעַ יִשׁוּעָה אָמַר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ
 אֱלֹהֶיךָ: זח קוֹל צִפְיָךְ נִשְׂאוּ קוֹל יַחֲדוּ יִרְנְנוּ →
 כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוֹב יְהוָה צִיּוֹן: ט פָּצְחוּ

אָנִי הוּא דְמַלְלִית
 וּמִימְרֵי קָיִם: ז מִה יֵאָזֵן
 עַל טוֹרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 רִגְלֵי מְבַשֵּׂר מִשְׁמִיעַ
 שְׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מִשְׁמִיעַ
 פּוֹרְקוֹן אָמַר לְכַנְשֵׁתָא
 דְצִיּוֹן אֲתַגְלִיאת מַלְכוּתָא
 דְאֱלֹהֶיךָ: ח קוֹל פְּרָנְסִיךְ

הַמְדַרְבִּימִין קְלָהוֹן פְּתָדָא מְשַׁבְּחִין אַרְי כְּעִינֵיהוֹן יַחְזוֹן גְּבוּרָן דִּי עֶבֶד יְיָ פִּד יְחִיב שְׁכַנְתִּיה
 לְצִיּוֹן: ט בּוֹעוּ וְשַׁבְּחוּ פְתָדָא חֲרֵבַת יְרוּשָׁלַם אַרְי עֲתִיד יְיָ לְנַחְמָא עַמִּיה פְּרִיק יְרוּשָׁלַם:

רש"י

קיימתי: (ח) צופיך. לופים שמעמדין על החומות והמגדלים לראות ולגשר מי צל לעיר:

מצודת דוד

מצודת ציון

ז) נאוו. מלשון נאה יופי: מבשר. כן נקרא המשמיע חזשות: ח) צופיך. ענין הבטה וראיה: ט) פצחו. פתחו פה כהרמת קול שמחה. וכן פצחי רנה וצהלי (לקמן נ' ט):
 הדבר פעמים ושלש במלות שונות לפי מרבית השלום והישועה: אומר ציון. המבשר יאמר לציון הנה מלך אלהיך, רוצה לומר הראה מלכותו וממשלתו לכל העולם: (ח) קול צופיך. קול של הצופים העומדים על המגדלים לראות ולבשר מי בא לעיר. וחזור ומפרש מה יהיה הקול, ואמר כולם יחדיו ישאו קול וירננו בשמחה: כי עין בעין, רוצה לומר ראיה וודאית ונאמנה, וכן אשר עין בעין נראה אתה ה' (במדבר י' יד): בשׁוֹב. כאשר שב ה' אל ציון להשרות שם שכנתו כמאז: (ט) פצחו וגו'. הבחיס החרכות אשר בירושלים פתחו פה להרים קול שמחה ורננו יחדיו, והוא ענין מליצה:

רד"ק

הנביאים מעצמן, אלא הם נבאו בשמי. ובראותם שיתקיימו ההבטחות ההם, ידעו כי אני הוא שדברתי אותם, והנני כמו שהייתי לא שניתי ולא אשנה, אלא שהם לא ידעוני כמו שידעוני או בעת הגאולה: (ז) מה נאוו. שרשו אוה, והאל"ף נחה והנו"ן לנפעל, וכן נאוו לחיך (שה"ש א' י) והוא ענין יופי. ואמר ענין יופי על הרגלים על דרך משל, כמו מה יפו פעמיך (שם ז ב), כלומר מה יהיו נאים ויפים רגלי המבשר שיעלה על ההרים, להשמיע קול לבשר שלום וטוב וישועה, ולאמר לציון מלך אלהיך. כי עד הזמן ההוא לא יראה שהוא מלך, אבל אז יאמרו הכל שהוא מלך, כמו שאמר והיתה לה' המלוכה. והענין דרך משל, כי ידוע הדבר בעולם כולו כאילו אנשים על ההרים משמיעים

מדרשי חז"ל

ז) מה נאוו על ההרים וגו'. הרואה הר כחלום ישכים ויאמר מה נאוו על ההרים רגלי מבשר, קודם שיקדמנו פסוק אחר על ההרים אשא בכי ונהי. (ברכות נ:):
 בשעה שהקב"ה גואל את ישראל, ג' ימים קודם שיכא משיח בא אליהו, ועומד על הרי ישראל ובוכה ומספיד עליהם, וא"ל הרי ארץ ישראל, עד מתי אתם עומדים בארץ ציה ושממה, וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו, ואח"כ א"ל בא שלום לעולם בא שלום לעולם שנא' מה נאוו על ההרים

זן
 עמי
 חותבא
 פלמא
 וחידינא
 ארי
 עממיא
 ותקחין
 כל
 ין ארי
 ושמע
 עמי
 נשמעו:
 ז והנני
 זן אפס
 ה) פה.
 ידעו.
 ז נאוו
 מה לי
 טובה:
 תוספת
 כי נאה
 המדבר
 הגיוס
 ובאה
 בגלות,
 זס על
 א נזכר
 יללה,
 מורכב
 בספר
 י ידע
 בעת
 זז ידע
 עמי,
 דברה
 ז ידעו
 שדברו
 ר עמי

בעזרת השם יתברך

ספר

בהית הבקר

חידושים על יו"ט של שבועות

על כל הסדרות, נ"ך וש"ס המדברים בעניני מתן תורה ולומדי

הברתי בעזרת צור ישועתי

הק' שאול בראך מנייטרא יע"א

אביד בקה"י קאשויומלפנים אביד

בקה"י קראלי ומאנענדארף.

בעהמ"ח ספר משמרת אלעזר דרושים לכל
המועדים, וספר ליבא בעי על סוגיות וספר
שאל שאל על יו"ד, וספר אבות על בנים על
פרקי אבות.

יוצא לאור שנית ע"י נכד המחבר וצ"ל
אברהם יצחק ברודי

פעיה"ק ירושלים חובבי"א
שנת תשל"ד לפ"ק

צילום השער של ההוצאות הראשונות

הפסוק יסקנו מנשיקות פי' (מונח בספר משמרת אלעזר חלק אור עולם אות ל"ט) ובספר נחל קדומים (ר"פ עקב) בשם דרשות מהר"ט.

☆

שפט) אר יאמר. לפי מה שכתב בספר בני יששכר (מאמרי חודש סיון מאמר ה' אות י') על הפסוק תנה הודך על השמים, שמה שנקשו המלאכים שינתן להם התורה, לא הייתה נקשתם על פשטות התורה, רק על חלק הנסתר, וכתב הרמ"ז שיש בזה תנ"ה חלקים, וזו שדייקו תנה הודך, תנה דייקא זה החלק שיש בו חלקים כמנין תנ"ה, ינתן על השמים עכ"ד. - ולפי זה יש לומר תורה מאתי תלא, שמיכת מאתי עם האוחיות, הוא כמנין תנ"ה, או יתגלה חלק הנסתר. - ועיין בספר ישמח משה פרי חקת על הפסוק וממדבר מתנה. (כד)

נ"ב

76 שעי' ופסוק ה' קול לפיך נשאו קול יחדיו ירננו. ולריך ציאור

(כד) הובא לעיל באורך באות ב' בשם ספר נזר הקודש, שמה שאמרו בשמו"ר (כ"ח א) דלוחות הי' ארכן ששה טפחים, טפחיים ביד הקב"ה, וטפחיים ביד משה, וטפחיים הי' מפרישין בין יד ליד, שהכוונה לפי שיש בתורה ג' חלקים. - חלק א) פשט הכתוב הנגלה לכל זו תורה שבכתב - ב) חלק העיון והפלפול הנקרא תורה שבעל פה ואינו נקנה לאדם אלא על ידי יגיעה

כפל חיבת קול. - וכזוה"ק בשלח על הפסוק עזי וזמרת הקשה, נשאו, ישאו מצעי' לי' למימר. [בלשון עמיד כמו שאמר בסיפא ירננו, ולא אמר רננו]. - ובמסכת סנהדרין (ט"ז א:) התעוררו חכז"ל מאי הכוונה שיחדיו ירננו.

ר"ל דגדול כח הלומדים תורה צרבים מהלומדים תורה בפני עצמם, כפרש"י בפרשת בחוקתי (ד"ה חמשה מאה) אינו דומה מועטין העושין את המלצה למרובין העושין את המלצה, ומכל שכן בלימוד תורה שהזוהירו חכז"ל במסכת מכות (דף י) שלא ללמוד יחיד, ובלומדים צרבים כל אחד מחכים את חבירו, וכל אחד מבני חבורה הוא תלמיד ורב, וקולו של אחד שמקשה מעורר קול חבירו שמתרץ. - ואמרו חכז"ל (ויקרא רבה י"ט א) רנה זו תורה. - ולפי זה כוונת הפסוק קול לפיך נשאו קול, הם הלומדים תורה צרבים, שקולו של אחד מעורר קול של חבירו, ויפה אמר נשאו בלשון עבר, ומדה כנגד מדה בעת ביאת הגואל גם אז יחדיו ירננו וילמדו יחד בחבורה שהי' רגילין ללמוד.

- ג) חלק הנסתר שהיא מתת אלקים לארהביו, וגם הם אינם זוכים לעמוד על בוריי כדכתיב (אינן כ"ה כ"ג) אלקים הבין דרכה, ולפיכך שליש הי' ביד הקב"ה היינו חלק הנסתר, ושליש ביד משה, היינו חלק הנגלה וכו'. ושליש בנתיים המפריש בין יד ליד, היינו חלק העיון בתורה שבעל פה, וכו'. - וזו תורה מאתי תצא שהיא מתת ה' עכ"ד.

ובעיין ז
אב"ד מו
חשובה ז
נדחי ישר
ציאור מי
שהי' רגי
חיזוק או
איש אל
בעת הגו

שעא) וכ

דכתיב
ואמרו
לורבא
משום ד
בני יש
הוא, מ
ולא למ
]שהמוכ
מחמיר
בתוכחה
שיהי'

(בה) לו
אדם עו
מיירי ד
עוד וע
המחזיר

ובעין זה שמעתי מפה קדוש מרן הגאון
הקדוש מו"ה צבי זצ"ל [שפירא,
אצ"ד מונקאטש] בעל המחבר ספרי דרכי
חשובה, שפירש הכתוב (ישעי' י"ו ח') מקבץ
נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו. ונריך
ביאור מאי זה קיבוצ השני. ופירש שאותן
שהי' רגילין להתקבץ בעודן בגולה, וכמה
חיזוק אמונה יולא מזה שיראי ה' נדברו
איש אל רעהו, הם יזכו לקיבוצ שני, שגם
בעת הגאולה יהי' מקובצים יחד, ודפח"ח.

נ"ד

שעא) ופסוק ג] וכל בניך למודי ה' ורצ
שלו בניך. י"ל
דכתיב (עמוס ה' י') שנאו בשער מוכיח,
ואמרו חכז"ל מסכת כתובות (ק"ה:) האי
לורבא מרבנן. דמרחמי לי בני מאחא,
משום דלא מוכח להו צמילי דשמיא. והנה
בני ישראל כשרים הם, ומה שנכשלים
הוא, משום בגוים אין תורה (איכה ב' ט'),
ולא למדו שידעו שהקב"ה הזהיר על זה
[שהמוכיח מוכיחם], וחושבים שהמוכיח
מחמיר חומרות מדעתו ורוצה לנערם
במחממו. אבל בעת שילמדו כל ישראל
שיהי' כל בניך למודי ה', אז ורצ שלום

בניך, הם המנהיגים העומדים בראש לא
ישנאו אותם.

ז

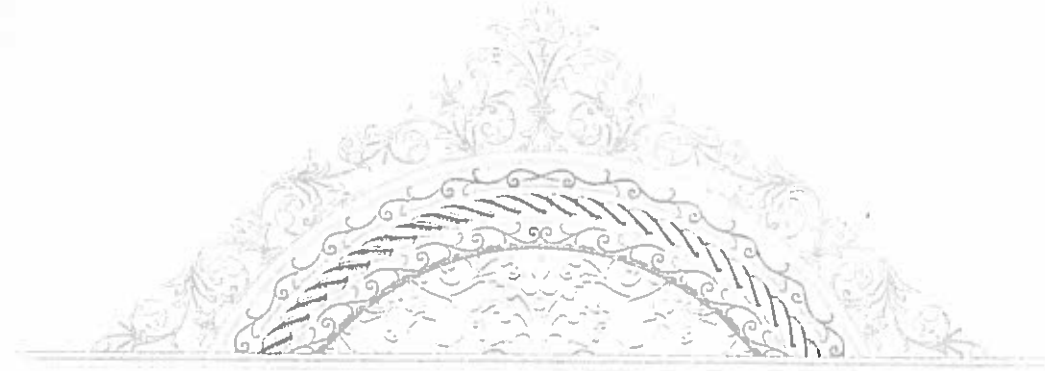
שעב) או יאמר. בהקדים לפרש הכתוב
(תהלים קי"ט קס"ה) שלו רצ
לאוהבי תורתך ואין לנו מכשול. — דהנה
דרשו חכז"ל (שנה קי"ט:) על הפסוק (ישעי'
נ' ו') והמכשלה הזאת תחת ידיך, שאין
אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן
נכשל בה. ולזה אמר אותן שאין לומדים
תורה רק הם אוהבי תורה ומחזיקין בידי
לומדי תורה, להם שלו רצ ואין להם
מכשול אין צריכין להכשל מחלה. (בדה) —
וזה שאמר שלעמיד לבא יהי' כולם לומדי
תורה, ואף על פי כן ורצ שלו בניך,
שלא ינטרכו לבא לידי מכשול, כי אז יהי'
למודי השם ולא יבאו לידי טעות בהוראה
לעולם.

נ"ה

שעג) ופסוק או הרי כל נמא לכו למים
וגו'. ואמרו חכז"ל
במסכת תענית (דף ז.) מה מים מניחין
מקום גבו' והולכין למקום נמוך, כך
התורה אינו מצוי' אלא במי שמשפיל

יתגלה להם שנכשלו, לזה אמר שאין להם
לאוהבי ומחזיקי התורה מכשולן. — אמנם
לעתיד לבא אף על פי שכולם יזכו ללמוד
תורה, עם כל זאת לא יהי' להם מכשול, כי אז
ישעו בהוראה.

(בדה) לכאורה כוונתו שמה שאמרו חכז"ל אין
אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל
מיירי דוקא בלומדי תורה, כי על ידי שלומדים
עוד ועוד נתגלה להם אז מה שנכשלו, אבל
המחזיקי תורה שאינם לומדים בעצמם, לכן לא

ספר

כתר ראש

אשר בדברים האלה קשרתי כתר לראשי, למען יהיו הדברים האלה מאורים לנגד עיני, לזכרון תמיד, מה ששמעתי מפי אדמו"ר הגאון רשכבה"ג וכו'

רבינו חיים זצ"ל נ"ע מוואלאזין

איזה מעשיות מה ששמע מפי רבו מלאך ה' צבאות

רבינו ר' אליהו זצ"ל מוויילנא

וכמה דברים מה שידעתי וראיתי בעיני,

וכן מה ששמעתי דברים אמתיים על אדמו"ר ר' חיים נ"ע.

תלמידו שזכה לשמש את רבינו ר' חיים זצ"ל שלש שנים רצופות

ואשר האציל עלי מזיו תורתו וצדקתו

אשר הכהן בעל המחבר ספר **ברכת ראש** על מסכת נזיר וברכות

אבד"ק סיקמין ושערשאב.

נכתב ודפוס האלה לזכרון בפה קק, ואלאזין י"א בשנת תקע"ט לשיק

ערוך ומסודר מחדש

תע"ז גליו

ליקוטי הגר"א והגר"ח

השוואות ומקורות מדברי רבינו הגר"א ושאר כל ספרי רבינו הגר"ח

מקורות וביאורים

לבאר ולברר את דברי רבינו

ועוד הוספות רבות

שנת התשע"ב לפ"ג פעידק ירושלם תוכב"א

(ו) חידושי תורה. וכל שכן חידושים אמיתיים דאורייתא המתחדשים ע"י האדם אין ערוך לגדול נוראות ופלאות ענגים ופעולתם למעלה, שכל מילה ומילה פרטיה המתחדשת מפי האדם קוב"ה נשיק לה ומעטר לה ונבנה ממנה עולם חדש בפני עצמו והן הן "השמים החדשים והארץ החדשה" שאמר הכתוב כמ"ש בהקדמת הזוהר וכו'.

נ
 7 כ"ח [יא] (ו) חידושי תורה נקרא כל מה שלומד יותר ומתבררים הדברים מחוורים אצלו, כל זמן שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם כ"ט, וכשמרבה לחזור נתבאר בזה טעמים ופירושים שנתחדשו וזה נקרא חידושי תורה ל'. [יב] בין שהוא מחדש, או אחר, רק שיצא הדבר לאור ל'.

→ [יא] ענין חידושי תורה נקרא כל מה שלומד יותר ונתבררו הדברים אצלו ונתחווירו, כי כ"ו שממשמש בהן וכו' וכשהחזיר יותר נתברר אצלו טעמן ופירושן, וזה נקרא אצלו חידושים. [יב] לכוין בחידושים יהיה שוה בעיניו מה שמחדש בעצמו או שחידשו חבריו רק ישמח שיצא הדבר לאור.

[נפש החיים שער ר' פי"ב]

וגם העיקר לאחזו בסברה הישרה ואשר אינה ישרה לאמיתה של חורה גם אם מחודדת אותה מרחק, וכד דייקת שפיר משכח שכל גדולי הראשונים והאחרונים ז"ל לא נשתחוו אלא בסברה ישרה, כל הישר בסברה גדול מחצירו.

ומי ישער זכותו הגדול שזיכה [הגר"ח] את דורו ודורות הבאים צמה שהאיר לנו את הדרך הישרה בענין עסק התורה, רוח קדשו עברה ומטהר את עניי אופל הלימוד המצולצל הג"ל בדרך עקש ופחלחול שכבר השתרש מאד, והוא ז"ל צרמו עקרו והפכו על פניו, צראות תלמידיו הגאונים והרבנים הגדולים וחכמי קהילתו [שהיה בה בימיו כמה מגדולי הדור] שהגם שהיה לו לב חריף להפליא עכ"ז שם עינו ולצו בחידושי התורה אך לדרך הישרה ע"ד רבותינו הראשונים ז"ל, וכלמי אל נקודת האמת עינו, ומהם נתפרסם ככל מדינתנו, וכמפורסם ככל מדינתנו שהוא ז"ל היה אור תורה לנתיבותינו, שממנו ואילך הונהג דרך עסק התורה אלל רובא דרובא מחכמי הדור והתלמידים אך בדרך הישרה לאמתה של תורה, ולכל בני ישראל היה אור.

[הקדמת מהרא"ש באמצעילאו למדרש רות]

מקורות וביאורים

כח. שאילתות [עד, סד].
 כט. עירובין נד:
 ל. כתב החזון איש [אגרות ח"א סי' ד]: אל תתארה לחידושים ארוכים, לא כה החידוש חסר לך אך באמץ שכלך לאמת ומישרים אינך מסוגל לחידושים הרגילים הממוזגים בהונחת הנקודה האמיתית על הרוב, ואל נא תדחוק את עצמך לחקות את המפלפלים המתפלפלים, בהוסיפך בשקידתך תוסיף אמנם לחדש בתורה. אבל ענין החידושים פי' הגר"ח מוולאזין זצ"ל כהיות שאין עומק התורה שבעל פה מתגלה אלא אחרי רוב השקידה והעמל, כה המתגלה מיקרי חידוש, וכל המוסיף בקנינים שהתורה נקנית בהם

מוסיף ידיעה יותר ברורה וטועם נעימות הצפונות אשר היו בעילום והסתור טרם עמלו, והן הנה החידושים משמחי הנפש ומלהיבי אהבה עילאית מורם מכל שפלות הגופניים ומהפכים גשם לנשמת חיים, ע"ש.
 לא. בכת"י ריז"ם זה מופיע כהמשך למש"כ רבינו [להלן סי' סד] בענין יששכר וזבולן כי צריך שישתוו בעיניו אם הוא עובד או אחר רק שיעשה רצון הבורא יותר, וכן בחידושים יהיה שוה בעיניו מה שמחדש בעצמו או שחידשו חבריו רק ישמח שיצא הדבר לאור.
 לב. תחילת הקטע מובא להלן סי' סד, ע"ש.

